

Vaktkommandørens egen beretning

Natt til 24. oktober er det 50 år siden NS-føreren Vidkun Quisling ble henrettet for høyforræderi. Her forteller vaktkommandør Kjell Juell, som førte Quisling fra cellen til retterstedet, hva som virkelig hendte denne dramatiske natten.

Den 23. oktober 1945. Regjeringen Gerhardsen er samlet til ekstraordinært møte. Maria Quislings benådningssøknad for ektemannen

står på dagsordenen.

Søknaden blir avslått, og det er en entydig oppfatning i regjeringen at dommen bør fullbyrdes raskt.

Allerede 10. september hadde lagmannsretten følt dødsdommen over Vidkun Quisling. Han ble kjent skyldig i landsforræderi, bistand til fienden og medvirkning til drap på norske motstandsmenn. 13. oktober leste dommer Sigmund Fougner Høyesteretts enstemmige kjennelse. Anken var forkastet.

6. oktober — tre dager før behandlingen startet i i Høyesterett — ble Quisling flyttet fra Akershus til celle nr. 34 B på Møllergata 19.

Her sitter han da pastor Traaen ankommer ved 19-tiden samme dag regjeringen har truffet sin beslutning. Pastoren forteller Quisling at dommen skal eksekveres samme natt. En time senere kommer representanter for politiet for å lese opp dommen nok en gang. Straffen blir å fullbyrde.

Evig elskede

Klokken 22 skriver Quisling et siste brev til sin kone.

«Maria, jeg elsker deg til døden og utover døden. Husk på vårt samliv og at vi skal møtes igjen... Gud velsigne og bevare deg, min evig elskede... Mine siste tanker er hos deg.»

I brevet ber han også om å bli gravlagt i familiegravnen på Gjerpen kirkegård.

Han får vite at henrettelsen skal skje fem minutter over midnatt.

Da tiden nærmer seg, får han servert kaffe og kaker av

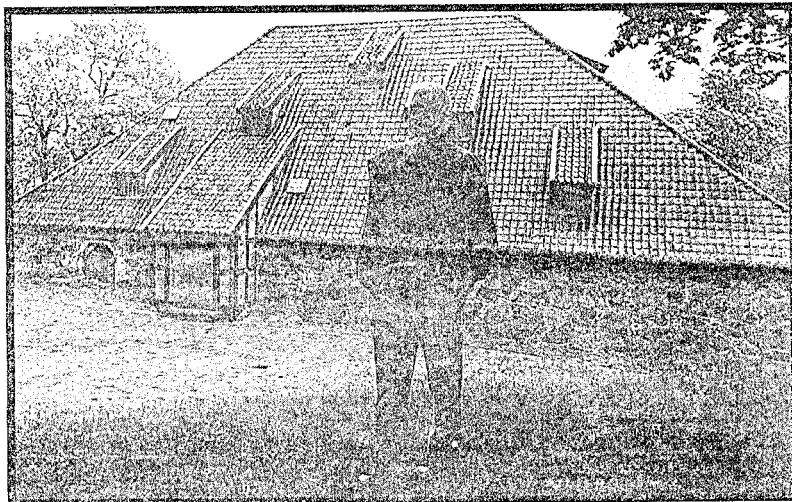
pastor Traaen. Det er pastorrens kone som har bakt kakerne.

Så klipper NS-føreren av seg en hårlokk, pakker den inn i silkepapir og legger den i en konvolutt med påskriften

«Fru Maria Quisling. (En lokk av mitt hår.» Undertegnet V.

Han rydder cellen. Men tiden går. Det fangen ikke vet, er at henrettelsen blir utsatt i påvente av at Københavns

Den siste dagen i Quislings liv

RETTETSTEDET: Kjell Juell tilbake på retterstedet, der han sto da Quisling ble skutt. I et flombelyst skur til høyre for inngangsdøren ble nazi-Tysklands fremste allierte i Norge bundet til veggen og henrettet med ti skudd.

Foto: JOHN MIDTBØ

politimester Aage Seidenfaden skal nå frem. Han skal overvære henrettelsen for å ta med seg erfaringen til det danske rettsoppjøret. Men på grunn av tåke har flyet med Seidenfaden måttet gå ned i Kristiansand.

Klarsignal

Først klokken 02.15 får vaktstyrken med vaktkommandør Kjell Juell i spissen klarsignalet. Quisling tar på seg hatten han har brukt hver dag i luftegårdene på Akershus og Møllergata 19. Men han vil ikke ha på seg frakten.

I nikkens og grå ullgenser blir han ført ut til de ventende politibilene. Han sier til politisoldatene at de har med en uskyldig mann å gjøre. De svarer at de bare gjør sin plikt.

Vaktkommandør Kjell Juell har ansvaret for transporten av Quisling gjennom de folketomme gatene denne mørke høstnatten.

— Vi kjørte i tre biler fra Møllergata 19. Quisling satt mellom to politisoldater bak i fangerommet på den midterste bilen. Jeg satt i forsetet ved siden av sjåføren med maskinpistolten klar. Vi hadde ordre om å skyte hvis noen skulle forsøke å hindre oss i å

Slik skjedde henrettelsen

1. Da Quisling ble kjørt inn på Akershus kl. 02.30 den 24. oktober 1945, passerte bilen glassen hvor norske patrioter ble skutt under krigen. Det var mørkt, og man så bare konturene av dette retterstedet.

2. Det var tre politibilene som kom fra Møllergata 19. Quisling satt i den midterste som kjørte opp foran det nåværende Hjemmefrontmuseet. Her rygget Quislings bil vestover på festningsvullen — og fra baksetet kunne han se sitt eget rettersted, som var opplyst av lyskastere.

3. Her stanset bilen. Quisling ble ført ned til retterstedet av fire politimenn. Quisling visste at han

leve, men var forbausende rolig.

4. Bare få offisielle representanter var til stede under henrettelsen, og de sto like bak eksekusjonspelotongen. Blant dem var politimester Welhaven, politimester Seidenfaden, Quislings forsvarer Henrik Bergh, vaktkommandør Kjell Juell, to prester og to leger.

5. Eksekusjonspelotongen besto av ti håndplukkede, utkommanderte soldater fra 6. kompani av polititroppene i Sverige. De ble kjørt fra kasernen på Majorstua tidligere på kvelden, og ventet her på vestsiden av øvre bastion da bilen med Quisling kom. Soldatene fikk utlevert fem skarpe skudd

6. Politisoldatene festet Quisling mot den provisoriske veggen i treskuret, med en stropp rundt midjen og en rundt brystet. Hendene ble festet på skrå nedover. Fottene tok så vidt ned i bakken, og han ble bundet på ankene. En prest gikk bort til Quisling. De to snakket sammen en liten stund. Presten ba en kort bønn og trakk seg tilbake.

7. Skuddene ble avfyrt fra seks meters hold mot det hvite merket som var festet over Quislings hjerte. Pelotongkommandøren skjøt til slutt et symbolsk nådeskudd gjennom Quislings tinning. Liket ble deretter lagt i en hvit kiste, brakt til Møllergata 19 og deretter til Vestre krematorium.

Foto/dokumentasjon: JOHN MIDTBØ

om dramaet for 50 år siden

VAKTKOMMANDØREN:
Kjell Juell - ønsker å fortelle hva som virkelig hendte, slik at fantasifulle beretninger fra Thorhild Hønsen og andre ikke skal bli stående for allertiden.

De ti skyter mot det hvite merket foran Quislings hjerte. Det er vanskelig å få øye på, fordi gensen også er lys. Men alle treffer blink. Døden inntreffer øyeblikkelig. Pelotongens leder går frem til den sammensunkne kroppen, retter sin 11,25 Colt mot den dødsdømtes tinning og avfyrrer det symbolske nådeskuddet.

— Liket ble straks tatt ned og lagt i en hvit trekiste, forteller Kjell Juell. — Lokket ble skrudd fast, kisten plassert i bilen vi kom med og kjørt tilbake til Møllergata 19. Der ble bilen stående i en garasje noen timer, godt bevoktet.

Kremert

Vi måtte vente der til det var klart for kremering i Vestre krematorium. Vi kom dit ved 6—7-tiden om morgenen, og kremasjonen ble utført før den ordinære virksomheten begynte på Volvat. Vi holdt vakt ved krematoriet for å holde uvedkommende vekk.

Jeg brakte selv urnen tilbake til Møllergata 19 og over-

levrte den til en politifullmektig. Jeg kan fremdeles huske den merkelige følelsen av å sitte med urnen med aske etter et menneske jeg bare noen få timer tidligere

hadde sett i live, sier Kjell Juell.

Først i 1959 — etter 14 år — får Maria Quisling utlevert urnen med mannens aske.

Angrer ikke på skuddene

Lederen av eksekusjonspelotongen er død. Det er også seks av de ti politisoldatene som henrettet Quisling.

En av de fire som fortsatt lever, sier at han ikke hadde noen problemer med å skyte Quisling.

— Vissheten om hvilke lidelser denne mannen hadde påført det norske folk, tilsier at jeg hadde gjort det om igjen dersom omstendighetene hadde vært de samme, sier politisoldaten som senere jobbet som brannmann i Oslo.

Siste møte med Maria

Dagen etter dommen i Høyesterett — ti dager før henrettelsen — hadde Maria og Vidkun Quisling sitt livs tøffeste møte.

Fru Quisling ble kroppsvistert før hun slapp inn på presstens kontor, der mannen ventet på henne. Han begynte samtalen med galant å gratulere henne med fødselsdagen, og beklaget at de måtte feire den under slike forhold.

De hadde mye de ville snakke om, men det var ikke lenge med så mange fremmede som overvåket samtalen. Marias ønske om å få snakke russisk med sin mann ble avslått.

— Dette var siste gang Maria og Vidkun Quisling møttes.

Først fem dager etter dommen i Høyesterett ble Quisling kjent med avgjørelsen. Fængselsdirektøren kom til cellen og leste den opp for ham.

AV JOHN MIDTBO

patrioter, og til og med avslått bønningsandraget fra sin egen fetter.

— Alt gikk meget fort og det var ingen ventetid, sier Juell.

Fremme ved retterstedet vekslet Quisling noen ord med sin forsvarer, Henrik Bergh. De få menneskene som er samlet på plassen i regnet og Kullingbyggen, synes tiden snegler seg frem.

Fire politisoldater fører så Quisling ned til det flombelyste skuret som er reist ved kruttårnet. Armene og kroppen bindes med taus- og tropper mot plankeveggen, og legen fester en hvit papirlapp på gensen foran hjertet. Han får bind for øynene, mens presten går frem og ber en bønn, og de ti politisoldatene i eksekusjonspelotongen tar oppstilling seks meter unna.

De ti er håndplukkede soldater fra polititroppene i Sverige. De har ventet på øvre bastion i flere timer.

— Det er ikke riktig, som enkelte rykter vil ha det til, at Quisling håndhilste på eksekusjonspelotongen før henrettelsen, forteller Kjell Juell. — Det er heller ikke riktig at noen geværer var ladd med losammunisjon.

Selv står han noen meter bak pelotongen.

— Jeg dømmes urettferdig og dør uskyldig, gjentar Quisling enda en gang — før kommandoropet «fyr» bryter stillheten presis klokken 02.40.

DØDSDOMMEN:

En godt bevoktet Quisling under rettsaken. Da dødsdommen falt, var ingen nordmann henrettet i fredstid siden 1876.

Foto: VG

komme til retterstedet, sier Juell til VG.

Avsperrert

— Tidligere på kvelden hadde vi sjekket alle kringelkrokker på Akershus med lommelykter og pistoler for å forvise oss om at uvedkommende ikke hadde sneket seg inn på festningsområdet. Området var avsperrert, og det var et meget begrenset antall mennesker til stede ved henrettel-

sen. Jeg måtte personlig avvise plasskommendanten, som ønsket å være til stede.

Quisling sitter mellom de to politimennene i fangerommet bak i bilen. Han er rolig og ber pastor Peder Olsen — som også følger ham — fortelle Maria at hans siste tanker er hos henne.

— Jeg dømmes urettferdig og dør uskyldig, gjentar mannen som selv hadde undertegnet dødsdommen over norske

